

Uppdaterad 29 jun 00:20

Politikens ekonomiska ny(s)pråk

■ Kolumn

Lars
Jonung

I HÖST GÅR VI TILL VAL. Forskningen visar att väljarna ser ekonomiska frågor som väsentliga när de lägger sin röst. Av detta skäl bör debatten om svensk ekonomi vara av hög kvalitet. Detta förutsätter att de ord som väljarna möter i valkampen ger korrekt och tydlig information. Tyvärr är denna förutsättning inte uppfylld. Vårt språk är fyllt med vinklade och missvisande termer rörande den ekonomiska politiken.

I alla samhällen har de makthavande använt språket som ett viktigt verktyg inom politiken - inte minst den ekonomiska. Orden är ju instrument för att styra våra tankar. Makten ger ett ordvalsprivilegium. Sverige är inget undantag. Det statsbärande partiet har utnyttjat detta privilegium friskt för att skapa nya ord och begrepp i syfte att göra oss positiva till sin ekonomiska politik.

För att belysa detta ny(s)pråk, låt mig diskutera några till synes neutrala termer, välkända från mediernas samhällsekonomiska rapportering.

TRYGGHETSLAGAR. På pappret låter det som dessa lagar värnar om tryggheten i anställningen. Den vetenskapliga analysen av effekterna av denna lagstiftning pekar emellertid på ett annorlunda utfall. I korthet ger lagarna ökad anställningstrygghet för vissa grupper, de som har fast anställning, men till priset av ökad otrygghet för andra.

Ungdomar och invandrare riskerar att hamna i tillfälliga anställningar eller helt stängas ute från arbetsmarknaden. Lagarna blir i själva verket ett hinder för att nå den trygghet som ett reguljärt arbete skapar. Den cyniskt lagde kan lika väl tala om "otrygghetslagar".

ARBETSGIVARAVGIFT. Ordet arbetsgivaravgift är i dubbel bemärkelse missvisande. För det första är den inte en avgift utan huvudsakligen en skatt. För det andra är det inte arbetsgivaren som betalar i slutändan. Det är en skatt som i hög grad övervältras på den anställde, en löntagarskatt med andra ord.

Termen "arbetsgivaravgift" är ett lysande exempel på ett skickligt utnyttjande av ordvalsprivilegiet. Tanken ska ledas fel, det vill säga i rätt politisk riktning. Löntagaren/väljaren ska få intrycket att skatten är en avgift som "drabbar" arbetsgivaren, inte honom eller henne.

FÖRÄLDRAFÖRSÄKRING. En försäkring, säg en stöld- eller brandförsäkring, tar vi det för att skydda oss mot de ekonomiska konsekvenserna ett icke-önskvärt utfall som att bilen blir stulen eller huset brinner ner. Föräldraskap är emellertid i de flesta fall planerat och efterlängtat. Det är en risk som är kontrollerbar och därför inte försäkringsbar.

Syftet med den så kallade föräldraförsäkringen är att göra det lättare att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete genom att erbjuda ersättning för inkomstbortfallet när det nyfödda barnet vårdas. Den korrekta termen vore föräldraförmån eller föräldraersättning. Att tala om försäkring i detta sammanhang är missvisande.

Över huvud taget är begreppet socialförsäkringar vilseledande eftersom det genuina försäkringsinslaget systematiskt har urvattnats. De bygger inte på en aktuariemässig kalkyl utifrån ekonomiska risker med därtill hörande premie. Ordet "försäkring" bör i

dag bytas mot förmån, bidrag, ersättning eller stöd i termer som arbetslöshetsförsäkring och sjukförsäkring.

Nu när VM i fotboll sparkat i gång och hotar att skapa en tillfällig "hälsosvacka", så är det lämpligt att tala om sjukbidrag och inget annat. Sportevenemang och födelsedagar är inga oförutsägbara händelser vilka vi behöver försäkra oss mot.

AKTIVITETSERSÄTTNING. Denna ersatte 2002 förtidspensionen för svenskar mellan 18 och 29 år. I realiteten fungerar aktivitetsersättningen fortfarande som en förtidspension. Namnbytet var inte nödvändigt. Om nu ett namnbyte måste göras, så bör det heta inaktivitetsersättning - för det är inaktiviteten som är grunden för ersättningen.

SAMHÄLLET. I medierna används ofta begreppet samhället som synonymt med den offentliga sektorn (det vill säga stat och kommun) i uttryck som "samhället betalar" och "samhället måste ta ett ansvar". Detsamma gjorde Tage Erlander när han talade om "det starka samhället" och menade en stor offentlig sektor. Samhällsbyggnadsminister kallas numera den minister som ansvarar för energi- och bostadsfrågor.

Men samhället är vi alla. Det är vi nio miljoner svenskar som utgör det svenska samhället. Vi bygger det som medborgare, löntagare, företagare, konsumenter, studerande, pensionärer, hemarbetande och så vidare. Vi gör det verksamma i såväl enskilda institutioner som familjen, föreningar, organisationer och företag som i den offentliga sektorn.

Orden ovan är toppen på ett manipulativt isberg. Listan kan förlängas med begrepp som "allmännyttan", "fria löneförhandlingar", "löntagarfonder", "plusjobb", "social bostadspolitik", "solidarisk lönepolitik", "välfärden", "välfärdsarbetare" och "värnsskatt". Den falska marknadsföringen avslöjas vid en samhällsekonomisk analys som jämför den positiva värdeaddningen hos dessa ord med den faktiska innebörden av de fenomen som orden beskriver.

ÄR DET EKONOMISK-POLITISKA ny(s)pråket något att oroa sig för? Ska vi inte bara se på dessa uttryck som smart politisk marknadsföring och rycka på axlarna åt den verbala nedsmutsningen? Mitt svar är nej. Ny(s)pråket försvårar det demokratiska samtalet. Hur ska vi få till stånd en konstruktiv debatt om vi ständigt måste börja med att granska orden och förklara vad de egentligen står för?

Det rör sig om medvetet vilseledande marknadsföring. Inom näringslivet riskerar sådana knep att leda till böter eller fängelse. Inom politiken finns inte denna korrigeringsmekanism. Tvärtom, fuskets kan bidra till val(s)eger i höst.